

HEGEMONYA VE KENDİLİĞİNDENLİK ARASINDA KÜRESELLİK: TBMM ÜYELERİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Dr. Kudret Bülbül

Kırıkkale Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

• • •

Özet

20. yüzyılın son çeyreğinde akademik literatüre yoğun bir biçimde giren küreselleşmeye ilişkin tanımsal ve kuramsal tartışmalar, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinde, emperyalizmden evrenselliğe kadar geniş bir alanı kuşatmış görünmektedir. Çeyrek yüzyıla yakın süren bu sürece bakıldığında, kavrama ve ilgili sürece yönelik ilk başlardaki kuşkuların yerini, bugün negatif ve pozitif yönleri ile farklı alanlarda küreselleşmenin etkileri tartışmalarının ya da ilgili süreçte daha aktif olabilme ya da daha az olumsuz etkilenme arayışlarının aldığı söylenebilir. Bu çalışma, üzerinden değerlendirilebilir için yeterince bir süre geçtiği düşünülerek, genel küreselleşme tartışmalarını, iktidar ve ana muhalefet partisinden hareketle, 22. dönem TBMM üyelerinin nasıl algıladıklarını ve yorumladıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Milletvekillerinin genel küreselleşme tartışmaları ve küreselleşmenin Türkiye için ifade ettiği anlamlar bakımından homojen bir yaklaşım göstermedikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte, gerek AKP ve CHP olarak partisel bazda ve gerekse bilinen diller ve tanımlanan kimlikler temelinde milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin genel tanımlamalar, ileri sürülen tezler ve kuramlardan daha çok, Türkiye pratiğinden hareketle ulus-devlet, ulusal yargı, milli değerler gibi siyasal ve kültürel alanlarda ayrıştıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Türkiye, milletvekilleri, AKP, CHP.

Globality Between Hegemony and Spontaneity: A Field Research.

Abstract

Definitional and theoretical discussions on globalization, which become a major subject of social sciences in the last quarter of the 20th century, seem to constitute by a very large field from imperialism to universality. When the fact that the globalization process lasted almost a quarter century is considered, it can be said that the doubts on the concept of globalization and globalization process in the beginning are replaced with influence discussions of globalization with its positive and negative dimensions. This paper aims to understand how the Turkish MPs evaluate globalization debates, and to get their globalization perceptions. It can be stated that the Turkish MPs are not homogeneous in terms of their approaches to globalization and the meaning of globalization for Turkey. The Turkish MPs differ in terms of their parties, their political identities and their languages known as well as political and cultural issues such as nation-states, national judgement, and national values more than on general definitions, thesis and theories of globalization in Turkey.

Keywords: Globalization, Turkey, Turkish MPs, AKP, CHP.

gidemeyebilir" (LUGHOD, 1998: 167). Scholte ise bu karmaşayı "küreselleşme tartışmalarının aşırı basitleştirilmesine, aşırı abartılmasına ve ilgililerin "hüsnükuruntu"suna (wishful thinking) bağlar (SCHOLTE, 2000: 1).

Küreselleşme gibi kazanan ve kaybedenler yaratan bir süreç karşısında farklı bu tavır alışları olağan karşılamak gerekir. Meksika, Küba ya da Avustralya yerlileri "küresel keşif"ın yararları ve maliyetleri konusunda negatif düşünceler taşıyabilirler belki ama, Marco Polo, Magellan, Columbus, Cousteau'nun izleyicileri Avrupalı işadamları için bu gelişmeler son derece "kahramanca" ve "asil"dir. Yine Bill Gates ya da Rupert Murdoch'ın deneyimleri ile Meksika, Çin ya da benzeri ülkelerdeki serbest ticaret bölgelerinde çok düşük ücretlerle çalışan kadın ve çocukların küreselleşmeye ilişkin değerlendirmeleri aynı olmayacaktır (WISEMAN, 1998:26).

Tanımlama çabalarına bir kuşbakışı ile bakılırsa, "karmaşık bağımlılık" (complex connectivity) (TOMLINSON, 1999: 2), "küresel karşılıklı bağımlılık" (MCGREW, 1992), "... artan ekonomik ilişkilerin karşılıklı bağımlılıkları arttırması" (BELL, 1997: 363; WATERS: 1995: 4), "karmaşık bağımlılık" (complex interdependence) (KEOHANE/NYE, 2000: 77-83) gibi artan çok yönlü ve karşılıklı ilişkilere işaret etmektedir.

"Karşılıklı bağımlılık, karşılıklı etkileşim" gibi tanımlamalar, küresel ilişkilerin bir boyutunu açıklıyor gibi görünmekle birlikte, bu ilişkilerin ağırlıklarını gizlemekte, eşit düzeyde, yatay bir etkileşim ya da bağımlılık ilişkisini ve kendiliğinden bir süreci çağrıştırmaktadır. Kendiliğindenliği ile birlikte, küreselleşme Jenson'un da belirttiği gibi aynı zamanda eşit olmayan güç ilişkilerini de içerir (JENSON, 2000: 12-13). Küreselleşme, eşit olmayan ilişkileri ve fırsatları da içerdiğinden, sadece karşılıklılık ya da etkileşim boyutuna vurgu yapan bir tanım ya da yaklaşım yetersiz görünmektedir.

Bir küreselleşme tanımının, öncelikle ilgili sürecin boyutlarına, aktörlerine, nasıl işlediğine (kendiliğinden ya da hegemonik) ve hangi boyutta gelişmelerin yaşanmakta olduğuna işaret etmesi beklenir. Bu bağlamda bir küreselleşme tanımının, sürecin çok boyutlu olduğunu içermesi, ilgili sürecin kendiliğindenliği kadar hegemonik olduğunu, eşit ilişkilere dayanmadığını gizlememesi ve halihazırdaki niteliği ile gittikçe artan bir boyutta yaşanmakta olduğuna vurgu yapması gerekir. Bütün bunları içerecek biçimde küreselleşme "siyasetten ekonomiye, spordan sanata, ticaretten ... kültüre, birey, topluluk, devlet ve uluslararasıda gittikçe artan bir etkilenim süreci" olarak tanımlanabilir. Tanımdaki siyasetten ... kültüre ifadesi ile sürecin boyutları, bireylerden ... uluslara ifadesi ile de sürecin aktörleri ortaya konulmaktadır. Bu yaklaşımda küreselleşme tanımlarında sıklıkla yapılan "karşılıklı bağımlılık" ya da "etkileşim" ifadelerine yer verilmeyerek "etkilenim" ifadesi tercih edilmiştir.

Çünkü etkileşim ifadesi, karşılıklılık temelinde, bir ölçüde yatay, eşitlikçi, kendiliğinden ilişkilere vurgu yapmakta ve sürecin güç boyutunu gözardı etmektedir. Etkilenim ise, Gramsci'yi anımsayarak, sürecin "rıza" ya da kendiliğindenliği kadar "zor" içerisinde değerlendirilebilecek hegemonik boyutunu da açığa çıkarmaktadır.

Tanımdaki yaklaşımdan küreselleşmenin birbiri ile çelişen ikili yapısına, kendiliğinden ve güç ilişkilerini de içeren zorlayıcı yapısına birlikte işaret edilmektedir. Kendiliğindenliği boyutu küreselleşmenin teknolojik yenilikleri, siyasal, kültürel, sanatsal, ekonomik etkileşimleri içeren ve her dil, renk, din ve ırktan bütün insanlığın ortak katkılarına içeren unsurlardır. Pek çok düşünür için ise küreselleşme emperyalizmin yeni bir versiyonudur. Kagarlitsky'ye göre (2000: 97) küreselleşme ile emperyalist ve kolonyalist söylemlerin üstü örtülmüştür. Merkezin hegemonyası şimdi yeni metotlarla uygulanmaktadır. "Globalleşmenin Kavramsallaştırılması" isimli çalışmasında Nyang, küreselleşmenin coğrafi keşiflere kadar geri götürülebileceğini, çünkü sömürgeleştirmenin keşiflerle başladığını belirtir. Nyang, küreselleşme ile gelen BM, Uluslararası örgütler ve kurumları "galip gelenin adaleti" olarak adlandırır ve bu kurumlar aracılığı ile yürüyen değerler (ahlaki) küreselleşmesini emperyalizmin ve sömürgeciliğin bir ürünü olarak görür (NYANG, 2002: 14-15). Bu bağlamda, Farshad Araghi küreselleşme kavramı yerine, "görünmeyen sömürgecilik" (invisible colonialism) kavramını önerir: Dünyanın Auro-Amerikan kolonizasyonunun 3. aşaması (DİRLİK, 2003: 5).

Fransız düşünür Jacques Derrida'nın küreselleşmeye ilişkin yaklaşımı, küreselleşmenin, insanlığın ortak birikimi olan kendiliğindenliği boyutu ve zorlayıcı boyutuna dikkat çekmesi ve bir perspektif sunması açısından oldukça açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. İnsan hakları ve küreselleşme kavramları arasında paralellik kuran Derrida, İnsan hakları söyleminin ilki gerçeklik ikincisi de ekonomik ve stratejik çıkarlar için kullanılan ideolojik olmak üzere iki boyutunun bulunduğunu, bu eleştiri ile birlikte insan haklarının bir tarafa bırakılamayacağını, tam tersine insan haklarının geliştirilmesinin amaçlanması ve bunu yaparken de karmaşık bir strateji takip edilmesi gerektiğini belirtir. Bu dualistik yaklaşımın küreselleşme karşısında da izlenmesi gerektiğini düşünen Derrida, herkesin küreselleşmeye katılmaya çalıştığı ama bu arada piyasa ekonomisinden yararlanamayan, serbest piyasanın mağduru bulunan büyük bir kitlenin olduğunun¹ göz ardı edildiği ve göz ardı edilmesi için çalışıldığı

1 BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Amerikan KTWU televizyonunda yaptığı bir konuşmada, dünyada 2 milyar insanın günlük bir doların altında kazançla yaşadığını belirtmekteydi (ANNAN, 2002).

noktasında eleştiriler yöneltmekle birlikte piyasanın dönüşümünde, sınırların aşılmasında ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin de inkar edilemeyeceğini dile getirir (DERRIDA, 1999:21-29). “Safdil bir biçimde küreselleşme söylemlerinin etkisi altında kalmadan olup bitenlerin analizini yapmalıyız” ve “herkesin mutlu olacağı ve bundan karlı çıkacağı” (DERRIDA, 1999: 29) bir küreselleşme için eleştirel olmalıyız.

Yukarıdaki küreselleşme tanımının yeterince değinmediği küreselleşmenin nitelikleri ise aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1) *Öncelikle tek bir küreselleşmeden değil, çok boyutlu bir küreselleşme ya da küreselleşmelerden bahsetmek gerekir.* Temel dinamiklerinden birisinin, belki de en önde geleninin ekonomik gelişmeler olduğu yadsınamazken küreselleşme kuşkusuz sadece bir ekonomik determinizme indirgenemez (ALBROW/O'BYRNE, 2000: 67; GOVERDE, 2000: 6). Giddens'in vurguladığı gibi küreselleşme ekonomik olduğu kadar sosyal, siyasal ve kültürel (HUTTON/GIDDENS, 2000: 49). Askeri, stratejik, çevre kirliliği, hastalıklar, teknolojik vb boyutları ile küreselleşme bireysel ve toplumsal yaşamımızın pek çok alanını ilgilendirir durumdadır. Bu bağlamda, belki de pek çok düşünürün önerdiği şekilde, bir tek küreselleşmeden değil, küreselleşmelerden bahsetmek daha anlamlı olabilir (ALBROW/O'BYRNE, 2000: 67; YEATES, 2001: 63-64; PIETERSE, 1995: 45; JENSON, 2000:11-12). Farklı küreselleşmelere vurgu yapmak, bu küreselleşmeler arasındaki farkı ortaya koyabilmek açısından da işlevsel görünmektedir. Bu bağlamda Yeates'in, Albrow'un da belirttiği “küreselleşmeler”e benzer şekilde, Petralla'yı izleyerek yaptığı küreselleşmeler tablosu oldukça açıklayıcıdır. Yeates ilerde daha fazla küreselleşme biçimlerinin görüleceğinden kuşku duymaz (YEATES, 2001: 4-5).

2) Zaman-mekan Sıkışması

Harvey'in zaman-mekan sıkışması tanımlaması küreselleşmenin, yaşamın pek çok alanındaki etkilerini net bir şekilde özetler gibidir. Harvey bu tanımla ile 1970'lerden sonraki gelişmelerle değişen üretim ve tüketim biçimlerine (fordizm ve keynesyenizmden post-fordizme), iletişim ve haberleşme teknolojilerinin hızlı gelişiminin yarattığı emek, finans ve sermaye piyasalarındaki gelişmelere vurgu yapar. “Küresel tahvil piyasalarında artık 24 saat çok uzun bir zamandır” (HARVEY, 1989: 284-307).

3) *Sadece “orada” başkalarını ilgilendiren değil, aynı zamanda “burada” bizi etkileyen bir süreçtir.*

Küreselleşme gelişmişlik düzeyi, ekonomik kalkınma gibi öğelerle yakından ilgili olsa da, sadece başka ülkeleri, bölgeleri ya da insanları etkileyen ilgilendiren bir olgu değildir. Giddens'in ısrarla vurguladığı gibi küreselleşme sadece “orada” başkalarını ilgilendiren bir süreç değil, aynı zamanda “burada”

gündelik yaşamımızın mahrem ve kişisel yönlerini de etkileyen bir süreçtir (GIDDENS, 2000: 25; 1995: 4).

Elektronik posta adresime gelen İngilizce bir e-mail, ironik ve gerçek tarafları ile küreselleşmenin güncel yaşamdaki boyutlarını başka bir pencereden göstermesi açısından ilginçtir:

“Soru: Küreselleşme Nedir?

Yanıt: Prenses Diana'nın ölümüdür.

Soru: Nasıl Olur?

Yanıt: Bir İngiliz prenses ile Mısırlı erkek arkadaşı, İtalyan paparazziler tarafından Japon motosikletlerle takip edilirken İskoç viskisi ile sarhoş olan Belçikalı sürücünün kullandığı Hollanda yapımı motorlu bir Alman arabası ile bir Fransız tüneline kaza yapar ve bir Amerikan doktor tarafından Brezilya ilaçları kullanılarak tedavi edilir. Ve bu e-mail size Bill Gates'in Tayvanlılardan aldığı teknolojiyi kullanan bir Türk tarafından gönderilir”.

4) Hegemonyayı da içeren, eşitliksiz bir süreçtir

Hegemonya kavramı bu çalışmada, arkasındaki felsefi tartışmalar bir tarafa bırakılarak, Gramsciyen bir anlamda kullanılmaktadır. Kavramın, daha önce de bilinmesine rağmen², teorik çerçevede yaratıcısının İtalyan Marksist düşünür Antonio Gramsci olduğu söylenebilir (ANDERSON, 1988: 30). Hegemonya kavramı, Lenin tarafından sınıflar arası bir siyasal ittifak stratejisi olarak kavramlaştırılırken, Gramsci bu kavramın içeriğini tamamen farklılaştırmıştır. Kavram ilk kez Gramsci tarafından “egemen sınıfın bir egemen olma pratiği” olarak tanımlanmıştır (ÜŞÜR, 1997: 30). Hegemonya temel egemen sınıfın onaya dayalı olarak kültürel ve moral önderliği olarak ifade edilebilir. Kavram Gramsci'nin siyasal ve ideolojik düşüncesinin örgütleyici odağıdır ve “rızanın örgütlenmesi” olarak anlaşılabilir = “Bağımlı bilinç biçimlerinin şiddet ya da zora başvurulmadan inşa edildiği süreçler”(BARRETT, 1996: 64-65).

2 Hegemonya kavramının Gramsci öncesinde çok uzun bir geçmişinin olduğu söylenebilir. *Gegemonia* (hegemonyanın Rusçası) terimi 1890'lardan 1917'ye Rus sosyal-demokrat hareketinin en temel siyasal sloganlarındandı. Devrim başarıya ulaşınca önemi yitirir. kavram ilk olarak Plekhanov'un 1883-84 yazılarında belirir ve Rus işçi sınıfının çarlık rejimine karşı sadece ekonomik değil, siyasal mücadele de vermesi gerektiği anlamında kullanılır (ANDERSON, 1988, 29-36). Kavram daha sonraları Amerikan uluslararası ilişkiler teorisyenlerince farklı bir anlamda kullanılmıştır. İngiltere'nin 19.yy'daki imparatorluk sınırları dışındaki etkisi ve 1940 sonrası Amerikan etkisi Charles Kindleberger tarafından “hegemonic” olarak adlandırılmıştır (JONES, 1996: 218).

Gramsci'de hegemonya ve sivil toplum birbirinden ayrılmaz kavramlardır. Hegemonya sivil toplumda kurulur (BUTTIGIEG, 1995: 26) Toplumsal hegemonyayı, kapitalist toplumlardaki toplumsal düzeni korumanın temel bir aracı olarak güç kullanımından ayırarak, Gramsci hegemonyayı üst yapının özel ya da devlet-dışı (non-state) düzeyine yerleştirir (MARSHALL, 1994: 213). "Kapitalist hegemonya" kavramına karşı "karşı-hegemonya" kavramını üreten (SKINNER, 1996: 206) Gramsci'de hegemonya, ekonomik ve determinist bir gerektirmecilik değil, mücadele edilerek değiştirilecek, yeri alınabilecek, oluşturulabilecek bir süreçtir.

Küreselleşme, karşılıklı bağımlılık ya da etkileşim süreci olarak tanımlanabilecek biçimde sadece kendiliğinden değil, aynı zamanda güç ilişkilerini de içeren bir süreçtir. Güç ilişkilerinin zora dayanan emperyalist boyutuna yukarıda değinilmişti. Bu bağlamda küreselleşme sadece kazananlar değil (BERLUER, 1997: 4) kaybedenler de yaratmaktadır.

II- ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE METODOLOJİSİ

1) Araştırma Örnekleminin Belirlenmesi

TBMM üyeleri ile yapılan bu anket çalışması, daha geniş kapsamlı bir araştırmanın bir parçasını oluşturmaktadır. Çalışma temel olarak AKP ve CHP'li milletvekillerin belirlenen sorular doğrultusundaki yaklaşımlarını anlamayı amaçladığından, araştırmanın evreni, AKP ve CHP'lilerden oluşan TBMM üyeleridir. 22. dönem TBMM kompozisyonuna bakıldığında, diğer partilerin Meclis içerisindeki oransal varlıklarının ihmal edilebilir düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma Aralık 2004-Mayıs 2005 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün tespit edilmesine gelince, bu araştırmada amaç, bölge ve parti bazında tahmin vermek olduğundan maliyet ve işgücü faktörleri de dikkate alınarak 0,01 duyarlılıkla ve 0,95 anlamlılık düzeyi ile $n = [t^2 \cdot (p \cdot q)] / d^2$ formülü kullanılarak örnek hacmi 100 olarak hesaplanmıştır. Bu formülde, n = toplam örnek hacmi, t = 0,95 anlamlılık düzeyinde student-t tablosundaki değer, p = belli özelliğe sahip birimlerin oranı, q = 1- p, d = duyarlık düzeyini göstermektedir. Bu oranın bölgeler bazında dağılımını belirlemek için, ilgili partilerin bölgesel düzeyde çıkardıkları milletvekillerine dayanan bir tabakalı örneklem yöntemi izlenmiştir. Her tabakada tahmini garantilemek için örnek hacminin tabakalara dağıtımı compromise allocation yöntemi ile olmuştur. Dağıtımda kullanılan formül $n = \bar{n} \cdot [K^2 + (1 - K^2) \cdot Mh^2]^{1/2}$ dir. Bu formülasyonda \bar{n} = göze düşen ortalama örnek hacmini, Mh= Tabaka ağırlığının toplam tabaka sayısına etkisini, Mh=

$N_h / (N/H) = H.W_h$ 'yi, H = Tabaka sayısını, N_h = Tabakadaki birim sayısını, N = Toplam birim sayısını, W_h = Tabakadaki birimlerin ağırlığını, K^2 = Göreceli önemi, $n_{min} = K \cdot \bar{n}$ en küçük göze düşen örnek hacmini göstermektedir. Bu çalışmada $K=0,75$ ve $\bar{n}=7$ olarak alınmıştır.

Yukarıda belirtilen kriterler ve yöntemlere göre, hangi bölgeden ve partiden kaç sayıda MV ile anket yapılacağı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: AKP ve CHP'nin Bölgelere Göre MV Dağılımı ve Örneklem Büyüklükleri

<i>Bölgeler</i>	<i>AKP</i>		<i>CHP</i>	
	MV Sayısı	Örnek Sayısı	MV Sayısı	Örnek Sayısı
İç Anadolu Bölgesi	70	9	24	6
Ege Bölgesi	38	7	33	7
Marmara Bölgesi	79	9	49	8
Karadeniz Bölgesi	59	8	16	6
Akdeniz Bölgesi	38	7	29	7
Doğu Anadolu Bölgesi	44	7	12	5
Güney D. Anadolu Bölgesi	39	7	13	6
Toplam	367	54	176	45

Oranlar milletvekillerinin ankete başlanıldığı zamandaki parti dağılımlarına göre belirlenmiştir. Türkiye'de MV'lerinin parti değiştirmeleri anormal bir durum olmadığı için partilere göre dağılım oranları daha sonra değişmiş olabilir.

Ankette açık ve kapalı uçlu sorular birlikte kullanılmıştır. MV ile ankete başlanılmadan önce, anketin AÜ SBF öğretim elemanları, bürokratlar ve iş adamlarından oluşan bir grup üzerinde pilot uygulaması yapıldı. Yukarıdaki bölgesel ve partisel kotalar doğrultusunda tespit edilen sayılara ulaşıncaya kadar, rastlantısal yöntemle belirlenen milletvekilleri ile anket yapılmaya devam edildi. Böylelikle yaklaşık 300 milletvekiline anket formu elden verildi. 105 milletvekilinden yanıt alındı ve bu yanıtlardan 99'u değerlendirmeye tabi tutuldu. Makalenin yazıldığı tarihte AKP ve CHP'nin toplam MV sayısının 513 (355+158) ve TBMM MV sayısının 546 olduğu düşünülürse, (TBMM, 2005) bu oran ilgili partilerin ve Meclis'in yaklaşık %20'sine tekabül etmektedir. Anketler çoğunlukla bizzat milletvekilleri ile yüz yüze yapıldı ve bu durum gerekli durumlarda ilgili milletvekiline, sorulara ilişkin gerekli açıklama

yapma olanağı sağladı. Daha az sayıdaki milletvekili ise anket formunu daha sonra doldurup iade etmeyi tercih etti.

2) Örneklemin Demografik Dağılımı

Yukarıdaki yöntem ve metodoloji ile belirlen örneklemin demografik, bölgesel, bilinen diller ve kimlik temelindeki dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemin Demografik bölgesel, dil ve kimlik Özellikleri

	Sayı	Geçerli %		Sayı	Geçerli %
CİNSİYET			BİLİNEN DİLLER		
Kadın	5	5,1	İngilizce	51	51,5
Erkek	94	94,9	Fransızca	11	11,1
MESLEK					
Bürokrat/Kamu sektörü	16	16,3	Almanca	10	10,1
Özel sektör	35	35,7	Arapça	16	16,2
Öğretim Üyesi, Öğretmen, Eğitimci	17	17,3	Kürtçe	18	18,2
			KİMLİK		
Avukat, Hukukçu	14	14,3	Milliyetçi	4	4,0
Doktor	10	10,2	Muhafazakar	27	27,3
Gazeteci Yazar	4	4,1	Liberal	19	19,2
Diğer	2	2,0	Sol	25	25,3
EĞİTİM					
Ortaöğretim ve Önlisans	13	13,3	Kemalist	13	13,1
Lisans	57	58,2	Muhafazakar Demokrat	13	13,1
Master ve Doktora	18	18,4	Sosyal Demokrat	4	4,0
Doktora üstü	10	10,2			
YAŞ					
35-44	21	21,4			
45-54	50	51,0			
55 ve üzeri	27	27,6	Toplam	99	

(Bundan sonraki analizlerde yukarıdaki dağılımda sayısal olarak 10 ve üzerinde yanıt alınan dağılımlar değerlendirmeye alınacak, 9 ve daha az sayıdaki dağılımlar değerlendirme dışı bırakılacaktır. Aksi belirtilmediği sürece, verilerdeki bütün yüzdeler oranlar geçerli yüzdelerdir.)

III- ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma kapsamında TBMM üyelerine küreselleşmeye ilişkin yaklaşımlarını, olumlu ve olumsuz yönleri ile nasıl değerlendirdiklerini, küreselleşme bağlamında ileri sürülen tezleri nasıl yorumladıklarını ve küreselleşmenin pratik yansımaları ile Türkiye için ne ifade ettiğini anlamaya yönelik sorular soruldu. Bu sorular seti izleyen satırlarda 1) yaklaşımlar 2) tezler 3) küreselleşme pratikleri ve Türkiye alt başlıkları adı altında değerlendirilecektir.

1) Yaklaşımlar

Vekillerin küreselleşme sürecine ilişkin pozisyonlarını belirlemeyi amaçlayan sorular bu başlık altında değerlendirilecektir.

Türkiye’de küreselleşme tartışmaları yoğunlukla emperyalizm bağlamında yürütülmesi nedeniyle, ilk olarak, milletvekillerinin bu çerçevede küreselleşmeyi nasıl tanımladıkları soruldu. Sadece bir milletvekilinin yanıt vermediği bu soruda geçerli yüzdelerin dağılımı aşağıdaki gibidir:

<i>Küreselleşmeyi en iyi hangisi ifade eder?</i>	<i>Meclis Genel %</i>	<i>Partiniz</i>	
		<i>AKP %</i>	<i>CHP %</i>
Emperyalizmin yeni bir versiyonudur	16,3	11,1	22,7
Olumlu bazı gelişmeler içermekle birlikte temelde emperyalizmin bir versiyonudur	37,8	31,5	45,5
Emperyalist eğilimler taşımakla birlikte temelde insanlık için olumlu bir süreçtir	17,3	18,5	15,9
İnsanlığın ortak katkılarına içeren yeni bir süreçtir.	28,6	38,9	15,9
Total	100	100	100

Görüldüğü gibi CHP’li milletvekilleri AKP’li milletvekillerine göre küreselleşmeyi daha çok emperyalizm bağlamında tanımlamaktadırlar ((%11,1’e karşılık %22,7). Buna karşılık AKP’li milletvekilleri CHP’lilere

göre, daha çok, küreselleşmeyi “insanlığın ortak katkılarını içeren yeni bir süreç” görme eğilimindedirler (%38,9’a karşılık %15,9)³.

Temel dinamiklerinden birisinin, belki de en önde geleninin ekonomik gelişmeler olması nedeniyle küreselleşme tartışmalarında ilk başlarda ekonomik ilişkilere öncelik verildiği, küreselleşmenin ekonomik küreselleşme olarak görüldüğü (ROBERTS, 1999: 129) söylenebilir. Hay ve Marsh, “ilk dalga” çalışmaları olarak adlandırdıkları bu ilk dönem çalışmalarını “kaba iş küreselleşmesi” (crude business globalization) olarak tanımlarlar (HAY/MARSH, 2000: 4). Bununla birlikte küreselleşmenin sadece basit bir ekonomik determinizme indirgenemeyeceğine, çok boyutlu bir süreç olduğuna bu çalışmanın kuramsal tartışmalar kısmında değinilmişti. Bu bağlamda milletvekillerinin küreselleşme sürecini nasıl değerlendirdikleri soruldu. Dağılımlar aşağıdaki gibidir:

<i>Küreselleşme nasıl bir süreçtir</i>	<i>Meclis genel</i>		<i>Partiniz</i>	
	Sayı	%	AKP %	CHP %
Ekonomik bir süreçtir	12	12,1	7,4	18,2
Teknolojik bir süreçtir	2	2,0	1,9	2,3
Siyasal ve kültürel bir süreçtir	4	4,0	5,6	2,3
Hepsi	80	81,6	85,2	77,3
Total	98	100	100	100

Milletvekillerinin küreselleşmeyi büyük oranda (%81,6) ekonomik, teknolojik, siyasi ve kültürel yönleri ile çok boyutlu bir süreç olarak görmektedirler. AKP’lilere oranla CHP’li milletvekillerin küreselleşmenin ekonomik boyutuna daha çok vurgu yaptıkları tablodan da gözlemlenebilir.

Küreselleşme sürecinin daha çok egemen güçler lehine işlediği ve arkasında belirli aktörlerin olduğu tezi teorik tartışmalarda da sıklıkla ileri sürülen bir tezdur. Milletvekillerine küreselleşmenin temel itici gücünün hangisi olduğu sorularak bu tartışmaları nasıl değerlendirdikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

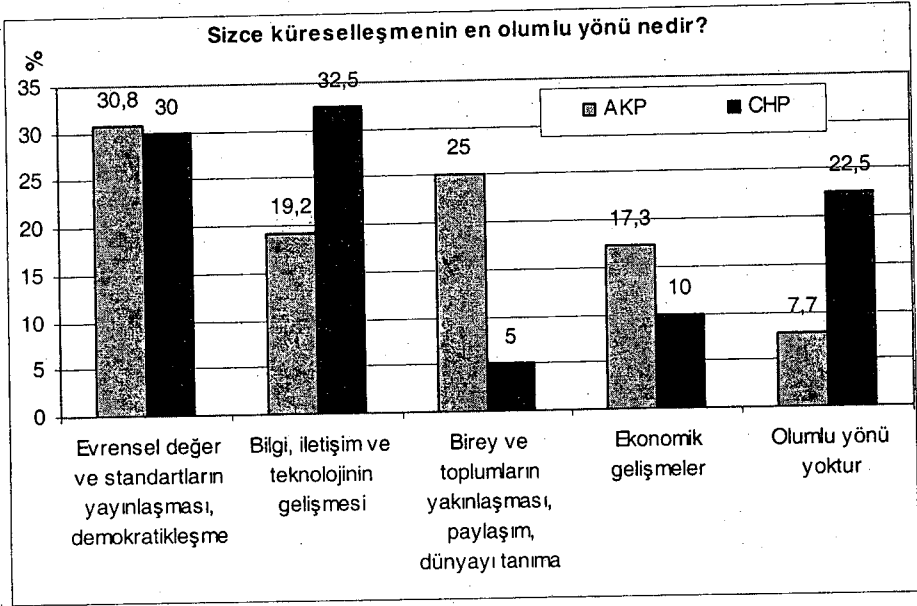
3 22. dönem milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tanım ve yaklaşımlarını kendileri ile yapılmış mülakatlardan hareketle ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma için bkz: (BÜLBÜL, 2004).

<i>Küreselleşmenin arkasındaki en temel itici güç sizce hangisidir?</i>	<i>Meclis</i>		<i>Partiniz</i>	
	Sayı	%	AKP %	CHP %
Amerika	13	13,1	18,5	6,7
Avrupa	1	1,0		2,2
Çok uluslu şirketler	39	39,4	24,1	57,8
Hepsi	40	40,4	48,1	31,1
Diğer	6	6,1	9,3	2,2
Total	99	100	100	100

Milletvekilleri küreselleşme sürecinin temel itici gücü olarak ilk iki sırayı “hepsi” seçeneğine ve çok uluslu şirketlere vermektedirler. Partilere göre dağılımda ise, önceki iki soru ile kıyaslandığında, ayrışma daha net bir biçimde gözlemlenmektedir. AKP’li milletvekilleri birinci önceliği Amerika, Avrupa ve çok uluslu şirketlerden oluşan “hepsi” seçeneğine verirlerken, CHP’li milletvekilleri AKP’lilerden 2 katından daha fazla bir oranla ilk sırayı “çok uluslu şirketler”e vermektedirler. Yukarıdaki ilk soruda CHP milletvekillerinin küreselleşmeyi AKP’lilere oranla daha çok emperyalizm bağlamında değerlendirdiklerine değinilmişti. Bu iki soru birlikte analiz edildiğinde CHP milletvekillerinin, emperyalizm-kapitalizm ilişkisi bağlamında değerlendirerek küreselleşmenin temel itici gücü olarak çok uluslu şirketleri gördükleri belirtilebilir.

Teorik tartışmalardan da izlenebileceği gibi küreselleşmeye yönelik çok farklı algılamalar, beklentiler ve tepkiler sözkonusudur. Milletvekillerinin beklenti ve tepkilerini anlamaya yönelik olarak kendilerince küreselleşmenin “en olumlu” ve “en olumsuz” gördükleri yönü soruldu.

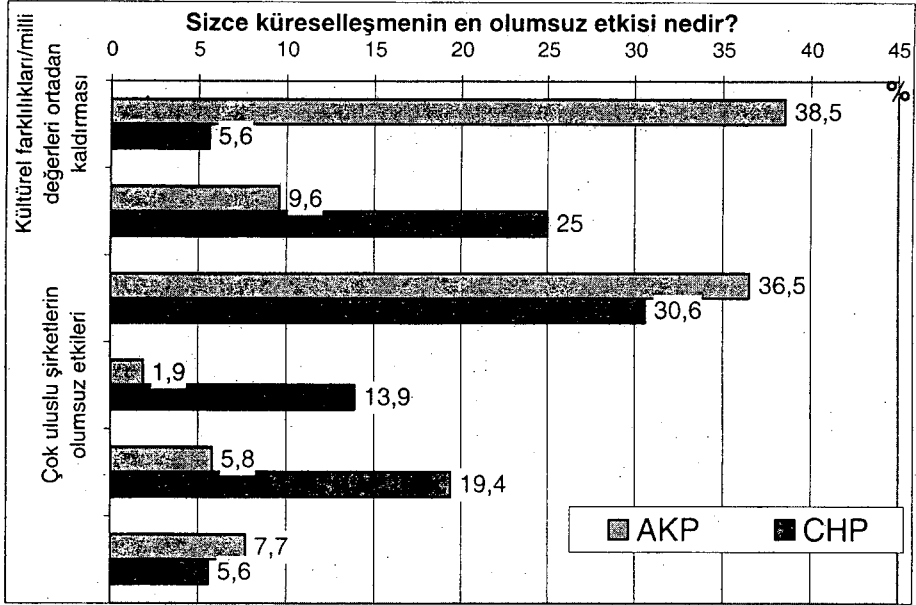
92 milletvekilinin yanıt verdiği “sizce küreselleşmenin en olumlu yönü nedir” sorusuna verilen yanıtlarda, meclis genel dağılımında ilk iki sırayı “evrensel değer ve standartların yaygınlaşması, demokratikleşme” (%30,4) ve “bilgi, iletişim ve teknolojinin gelişmesi”nin (%25) aldığı gözlenmektedir. Partilere göre dağılım ise aşağıdaki gibidir:

(açık uçlu sorulardan derlenmiştir).

AKP'li ve CHP'li milletvekilleri küreselleşmenin en olumlu yönü olarak "evrensel değer ve standartların yaygınlaşması, demokratikleşme" ve "bilgi, iletişim teknolojilerinin gelişmesi" seçeneğine, öncelik sıralamaları farklı olmakla birlikte, önemli oranda vurgu yapmaktadırlar. Bununla birlikte, "birey ve toplumların yakınlaşması, paylaşım, dünyayı tanıma" seçeneği ile "küreselleşmenin olumlu yönü yoktur" seçeneklerinde iki partinin büyük oranda farklılaştığı gözlenmektedir. Küreselleşmenin en olumlu yönü olarak, AKP'li milletvekilleri "birey ve toplumların birbirlerine yakınlaşması"na CHP'lilerden beş kat daha fazla öncelik verirlerken, CHP'liler "küreselleşmenin olumlu yönü yoktur" seçeneğine AKP'lilerden üç kat daha fazla işaret etmektedirler.

88 milletvekilinin yanıt verdiği "sizce küreselleşmenin en olumsuz etkisi nedir" sorunda meclis genel dağılımına göre ilk iki sırayı "%34,31 ile "tek kutuplu bir dünya, sömürgecilik ve emperyalizm" ve %25 ile "kültürel farklılıkları/millî kültürleri ortadan kaldırması" seçenekleri almaktadır. Partilere göre dağılım bu soruda da farklılaşmaktadır:

(Açık uçlu sorulardan derlenmiştir)

Tablodan net bir biçimde görülebileceği gibi, buraya kadar sorular arasında belki de ilk kez, iki parti küreselleşmenin “en olumsuz etkisi” alanında oldukça farklılaşmaktadır. Küreselleşmenin en olumsuz etkisine AKP’ler %38,5 ile, ilk sırayı “kültürel farklılıkları/milli değerleri ortadan kaldırması” şeklinde yanıt verirken, CHP’li milletvekilleri, bu etkiye, %5,6 ile son sırada yer vermektedirler. Bununla birlikte iki parti de küreselleşmenin “tek kutuplu bir dünya, sömürgecilik ve emperyalizm” bağlamında olumsuz etkiler yaratacağı konusunda örtüşmektedirler. CHP’li milletvekillerin ekonomik eşitsizliklerin ardından, %19,4 oranı ile en olumsuz etki olarak gördükleri “ulusal/üniter/gelişmekte olan devletleri olumsuz etkilemesi” beklentisine ise AKP’li milletvekilleri çok daha düşük oranda destek vermektedirler (%5,8).

Küreselleşmeye ilişkin tanım ve beklentilerinden sonra, milletvekillerinden, küreselleşmeye ilişkin tutumlarını 1 ile 5 arasında değerlendirmeleri istendi. Milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tutumları bundan önceki sorulara yaklaşımlarından bir farklılık göstermemektedir. AKP’li milletvekilleri genel olarak küreselleşmeye ilişkin daha olumlu bir tutum içerisinde iken, CHP’liler daha negatif bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. AKP’liler arasında küreselleşmeye ilişkin “olumsuz” bir tutum içerisinde olanların oranı sadece %9,8 iken CHP’li milletvekillerinde bu oran %37,8’dir.

<i>Küreselleşmeye ilişkin tutumunuzu 1 ile 5 arasında değerlendirmeniz istense yanıtınız ne olurdu?</i>	<i>Meclis</i>		<i>Partiniz</i>	
	Sayı	%	AKP %	CHP %
1 - Tamamen olumlu	5	5,2	5,9	4,4
2 - Olumlu	38	39,6	47,1	31,1
3 - Ne olumlu ne olumsuz	31	32,3	37,3	26,7
4 - Olumsuz	16	16,7	9,8	24,4
5 - Tamamen olumsuz	6	6,3		13,3
Total	96	100	100	100

Çalışma esas olarak 22. dönem milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin yaklaşımlarının ortaya konmasını amaçladığından, milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tutumlarını ölçen yukarıdaki soru, demografik dağılımlar temelinde de analiz yapabilmek açısından en uygun soru gibi görünmektedir. Bu nedenle aşağıdaki tabloda demografik dağılımlar temelinde milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tutumlarının oransal dağılımları gösterilecektir. Bu yapılırken, karşılaştırmaların daha kolay yapılabilmesi açısından beşli değil, "olumlu", "ne olumlu ne olumsuz" ve "olumsuz" olarak üçlü bir temelde analiz yapılacaktır.

Farklı dağılımlarda milletvekillerinin küreselleşme ilişkin genel tutumları

	Olumlu %	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz %	Total %
MESLEK				
Bürokrat/Kamu sektörü	53,3	40,0	6,7	100,0
Özel Sektör	48,6	28,6	22,9	100,0
Öğretim Üyesi, öğretmen, eğitimci	47,1	29,4	23,5	100,0
Avukat/Hukukçu	46,2	30,8	23,1	100,0
Doktor	30,0	40,0	30,0	100,0
EĞİTİM				
Ortaöğretim ve önlisans	30,8	30,8	38,5	100,0
Lisans	47,3	32,7	20,0	100,0
Master ve Doktora	47,1	41,2	11,8	100,0

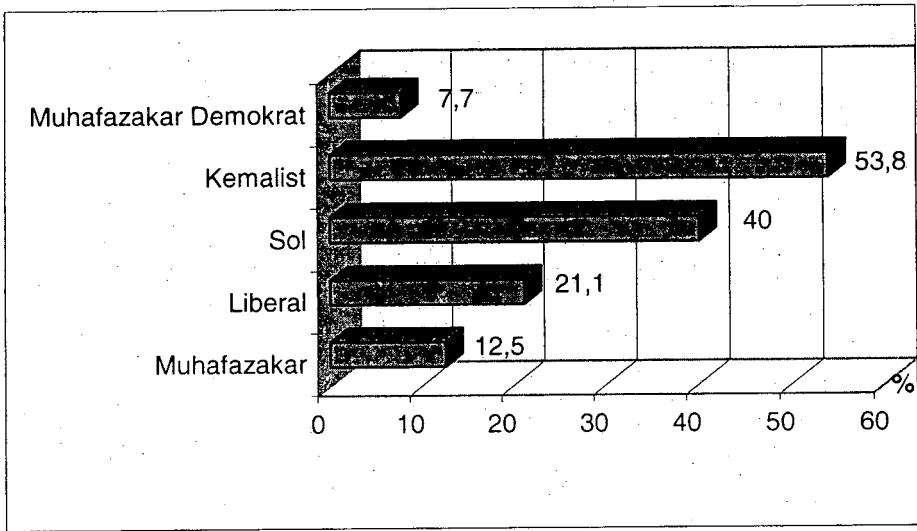
Doktora Üstü	50,0	20,0	30,0	100,0
YAŞ				
35-44	42,9	38,1	19,0	100,0
45-54	43,8	33,3	22,9	100,0
55 ve üzeri	50,0	26,9	23,1	100,0
BİLİNER DİLLER				
İngilizce	48,0	28,0	24,0	100,0
Almanca	20,0	40,0	40,0	100,0
Fransızca	40,0	40,0	20,0	100,0
Arapça	46,7	40,0	13,3	100,0
Kürtçe	41,2	41,2	17,6	100,0
KİMLİK				
Muhafazakar	45,8	41,7	12,5	100,0
Liberal	42,1	36,8	21,1	100,0
Sol	40,0	20,0	40,0	100,0
Kemalist	23,1	23,1	53,8	100,0
Muhafazakar Demokrat	69,2	23,1	7,7	100,0
BÖLGENİZ				
İç Anadolu	46,7	46,7	6,7	100,0
Ege	38,5	23,1	38,5	100,0
Marmara	64,7	17,6	17,6	100,0
Karadeniz	38,5	30,8	30,8	100,0
Akdeniz	50,0	28,6	21,4	100,0
Doğu Anadolu	50,0	25,0	25,0	100,0
Güneydoğu Anadolu	16,7	58,3	25,0	100,0

Demografik dağılım temelinde milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tutumlarının genişçe analizi yapılabilir. Bununla birlikte bu verilerden hareketle yapılacak analizler başka çalışmalara bırakılarak, kimlik temelinde küreselleşme karşısında sergilenen tutumlara değinilecektir.

Tabloda da görülebileceği gibi, küreselleşme karşısında en fazla “olumlu” tutum içerisinde olan milletvekilleri, %69,2 oranı ile, kendilerini “muhafazakar-demokrat” olarak tanımlayan milletvekilleridir. Tablodaki

verilerden hareketle kendilerini “muhafazakar-demokrat” olarak tanımlayan milletvekillerinin “muhafazakarlardan”, “sol” olarak tanımlayan milletvekillerinin “Kemalist” milletvekillerinden küreselleşmeye daha “olumlu” yaklaştıkları ifade edilebilir. Küreselleşmeye ilişkin olarak “olumsuz” tutum içerisindeki milletvekillerinin dağılımını gösteren aşağıdaki tablo, yukarıdaki ifadenin tersinden de söylendiğinde doğru olduğunu ortaya koymaktadır.

Küreselleşmeye ilişkin “olumsuz” tutum içerisindeki milletvekillerinin siyasal kimliklere göre dağılımı

Görüldüğü gibi küreselleşme bağlamında en “olumsuz” tutum, kendilerini “Kemalist” olarak tanımlayan milletvekillerince sergilenmektedir. “Kemalist” milletvekilleri, sırası ile kendilerini “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri ve diğerleri izlemektedir.

2) Tezler

TBMM üyelerinin küreselleşmeye ilişkin tutum ve yaklaşımlarını araştıran bir çalışmanın küreselleşme bağlamında öne çıkan temel argümanlar konusunda milletvekillerinin ne düşündüklerini de araştırması beklenir. Bu çerçevede yerel ve küresel literatürdeki küreselleşme tartışmalarında ileri sürülen beş temel tez üzerinden milletvekillerinin yaklaşımları ortaya konmaya çalışıldı. Yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?		Meclis Genel		Parti	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
Küreselleşme yeni ve farklı bir süreçtir.	Tamamen Katılıyorum	26	26,8	25,0	28,9
	Katılıyorum	50	51,5	61,5	40,0
	Kararsız	5	5,2	3,8	6,7
	Katılmıyorum	12	12,4	7,7	17,8
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	4,1	1,9	6,7
Küreselleşme tasarlanmış bir projedir.	Tamamen Katılıyorum	23	24,0	17,3	31,8
	Katılıyorum	37	38,5	40,4	36,4
	Kararsız	9	9,4	11,5	6,8
	Katılmıyorum	26	27,1	28,8	25,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,0	1,9	
Küreselleşme karşıtı eylemler desteklenmelidir.	Tamamen Katılıyorum	7	7,6	1,9	15,4
	Katılıyorum	18	19,6	13,2	28,2
	Kararsız	20	21,7	22,6	20,5
	Katılmıyorum	39	42,4	54,7	25,6
	Kesinlikle Katılmıyorum	8	8,7	7,5	10,3
Küreselleşme ile ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikler artmaktadır.	Tamamen Katılıyorum	25	26,0	15,1	39,5
	Katılıyorum	33	34,4	32,1	37,2
	Kararsız	13	13,5	20,8	4,7
	Katılmıyorum	25	26,0	32,1	18,6
	Kesinlikle Katılmıyorum				
Küreselleşme Amerikanlaşmadır.	Tamamen Katılıyorum	4	4,3	3,9	4,9
	Katılıyorum	22	23,9	21,6	26,8
	Kararsız	12	13,0	11,8	14,6
	Katılmıyorum	44	47,8	51,0	43,9
	Kesinlikle Katılmıyorum	10	10,9	11,8	9,8

Hirst ve Thampson'ın liderlik ettiği, 1870-1914 yılları arasında ekonomik bakımdan çok daha yoğun bir küreselleşmenin yaşandığı gerekçesi ile küreselleşmenin yeni ve farklı bir süreç olmadığı (1998) biçimindeki yaklaşım, tablodan da görülebileceği gibi, Türk milletvekillerince fazlaca

desteklenmemektedir. Her iki partiden milletvekillerince %70'leri aşan bir oranda küreselleşmenin "yeni ve farklı" bir süreç olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'deki küreselleşme tartışmalarında, tartışmaya "sol"dan katılanların özellikle vurguladığı bir tez "küreselleşmenin tasarlanmış bir proje olduğu"dur. "Küreselleşme projesi" ifadesiyle dile getirilen bu tezde ifade edilmek istenen küreselleşmenin başı ve sonu belli, belirli bir amaç çerçevesinde gelişen, belirli merkezlerce yönlendirilen kapsamlı bir proje olduğudur. Held ve arkadaşlarının ısrarla karşı çıkmasının tersine (HELD vd., 1999: 11) bu yaklaşımda küreselleşme tek boyutludur. Özellikle küreselleşme karşıtlarınca dile getirilen bu yaklaşımda "emperyalizm", "Amerikanlaşma", "sömürü" gibi kavramlara sıklıkla atıfta bulunulur. TBMM üyelerinin ise, CHP'de biraz daha fazla olmak üzere, kabaca %60'lar oranında bu görüşe destek verdikleri gözlenmektedir.

Seattle'da, Prag'da ve gelişmiş ülke liderlerinin ya da sermaye temsilcilerinin bulunduğu tüm platformlarda küreselleşme karşıtı yoğun eylemler yapılmıştır/yapılmaktadır. Küreselleşmeyi %60'lar oranında tasarlanmış bir proje olarak gören milletvekillerinin "küreselleşme karşıtı eylemlerin desteklenmesi" konusunda aynı desteği vermedikleri dikkati çekmektedir. AKP'li milletvekilleri sadece %16,1 oranında küreselleşme karşıtı eylemlerin desteklenmesi gerektiğini düşünmektedir. AKP'lilere göre genel olarak küreselleşmeye daha olumsuz yaklaşan CHP milletvekillerinin küreselleşme karşıtı eylemlerin desteklenmesine verdikleri desteğin %50'nin altında %43,6 düzeyinde olması ise ilginçtir.

Küreselleşmenin bireyler ve ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri arttırdığı, ya da teknolojik gelişmelerle maliyetleri düşürdüğü için herkese katkı sağladığına dair kuramsal tartışmalar daha uzun süre devam edecekmiş gibi görünmektedir. Bu tartışmalara TBMM üyelerinin yaklaşımları partilerine göre değişmektedir. AKP'li milletvekilleri %47,1 oranında küreselleşmenin ekonomik eşitsizlikleri arttırdığını düşünürken, bu oran CHP'li milletvekillerinde %76,7'ye ulaşmaktadır. CHP'de kararsızların oranının %4,7 gibi oldukça düşük bir oranda oldukları göz önünde bulundurulursa, CHP'li milletvekillerin "küreselleşmenin ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri arttırdığı" görüşünde oldukça kararlı oldukları söylenebilir.

Amerikan siyasal ve kültürel etkisinin, yaşam biçiminin gezegen düzeyinde yaygınlaşması anlamında kullanılan Amerikanlaşma kavramı ekseninde yürütülen tartışmalar küreselleşme sürecinde yeniden alevlenmiş görünmektedir. "küreselleşme, Amerikanlaşmayı gizleyen bir isim midir?" sorusuna "evet" yanıtını veren Francis Fukuyama'ya göre, küreselleşme Amerikanlaşma olmak zorundadır. "Bugün dünyanın en gelişmiş kapitalist toplumu Amerika ise

ve kurumları piyasa güçlerinin mantıksal gelişimini temsil ediyorsa ve eğer piyasa küreselleşmeyi yönlendiriyorsa, Amerikanlaşmanın küreselleşmeye eşlik etmesi kaçınılmazdır” (FUKUYAMA 2001: 1-2)⁴. Türk milletvekillerinin Amerikanlaşma tezine verdikleri desteğin fazla olmadığı söylenebilir. Küreselleşmenin Amerikanlaşma olduğu tezine destek veren AKP’li milletvekillerin oranı %25,5 ve CHP’lilerin oranı %31,7’dir. İki partiden de bu teze verilen destek düzeyi düşük ve birbirine oldukça yakın görünmektedir.

Küreselleşmeye ilişkin ileri sürülen tezler karşısında milletvekillerinin yaklaşımları ile kuramsal tartışmaların fazlaca örtüşmediği söylenebilir. Kuramsal tartışmalarda yukarıdaki tezler arasında bir bağlantı söz konusudur. Örneğin Küreselleşmenin yeni ve farklı bir süreç olduğunu düşünenler genellikle ilgili sürecin tasarlanmış bir proje olmadığını da ileri sürerler. Milletvekillerinin yukarıdaki tezlere verdikleri yanıtlar arasında bir bağlantının olmadığı, her tez, diğerlerinden bağımsız olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Küreselleşmeye ilişkin daha negatif bir tutum içerisindeki CHP milletvekillerinin yukarıdaki tezlere ilişkin yaklaşımlarını değerlendirmek gerekirse, yaklaşık %70’ler oranında “küreselleşmenin tasarlanmış bir proje” olduğunu ve %76,7 oranında “ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri arttırdığını” düşünürlerken, yine yaklaşık %70 oranında “küreselleşmenin yeni ve farklı bir süreç” olduğunu da düşünmeleri ve “küreselleşme karşıtı eylemlerin desteklenmesine” sadece %43 oranında destek vermeleri ilginçtir.

3) Küreselleşme pratikleri ve Türkiye

İngiliz sosyolog Antony Giddens’in da işaret ettiği gibi küreselleşme sadece “orada” başkalarını ilgilendiren değil, aynı zamanda “burada” gündelik yaşamımızı etkileyen bir süreçtir (GIDDENS, 2000: 25; 1995: 4). Bu nedenle küreselleşme üzerine yapılan bir alan araştırmasının küreselleşmenin yol açtığı gelişmelere de değinmesi gerekir. Bu bağlamda milletvekillerine, yabancı sermaye, çok uluslu şirketler, ulusal yargı ve küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiğine ilişkin sorular soruldu.

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra finans, sermaye, emek piyasalarında ve uluslararası ticaretin içeriği ve hacminde yoğun değişimlerin yaşandığı ve yakın zamanları ilgilendiren “küreselleşme”, “bilgi toplumu”, “post-fordizm” vb. gibi kavramların bu ekonomik değişimlere dayandığı sıklıkla ileri sürülen bir tezdur. Sınırsız sermaye akışının ve yabancı sermaye girişinin bu

4 Amerikanlaşma tartışmalarının geniş bir özeti için bkz. (BÜLBÜL, 2004, s. 257-263).

değişimlerin temel aktörlerinden birisi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte yabancı sermaye girişinin ulusal sermayeleri öldürdüğü ve yabancı sermayenin daha çok bu sermayenin kaynağı olan ülkelere hizmet ettiğine dair görüşler de söz konusudur. Milletvekillerinin yabancı sermaye girişine ilişkin yaklaşımları ise aşağıdaki gibidir:

		Meclis Genel		Parti	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Sizce, yabancı sermaye girdikleri ülkeler için;</i>	Tamamen faydalıdır.	16	16,7	24,5	7,0
	Faydalıdır.	56	58,3	56,6	60,5
	Ne faydalıdır Ne zararlıdır.	15	15,6	13,2	18,6
	Zararlıdır.	7	7,3	3,8	11,6
	Tamamen Zararlıdır.	2	2,1	1,9	2,3
	Total	96	100,0	100,0	100,0

Her iki partiden milletvekilleri, AKP'li milletvekilleri daha yüksek oranda olmak üzere, çoğunlukla, yabancı sermayenin girdikleri ülkeler için faydalı olduğunu düşünmektedirler. Yabancı sermayenin girdikleri ülkeler için "tamamen faydalı" olduğunu düşünenlerin oranının AKP'li milletvekillerinde CHP'lilere göre 3 kat daha fazla olduğu düşünülürse, AKP'lilerin yabancı sermayenin faydalı olduğuna CHP'li milletvekillerinden daha fazla vurgu yaptıkları ifade edilebilir.

Gündelik yaşamımızı yakından ilgilendiren gelişmelerin en temel aktörlerinin çok uluslu şirketler olduğu söylenebilir. Bir tek ülke, ulus ya da bölgeye dayanmayan, farklı dil, din, kültür ve ırktan insanları farklı bölgelerde barındıran çok uluslu şirketlerin sahip oldukları donanım ve ticaret hacimleri önceki şirketlerle kıyaslanamaz durumdadır. Ford, General Motors, Phillips gibi şirketlerin yıllık satışları pek çok ülkenin GSMH'sından daha büyük hale gelmiştir. Çok uluslu şirketlere bakış açılarına göre ülkeler bu şirketlerin faaliyetlerini kolaylaştıracak düzenlemelere gitmekte yada bu şirketlerin faaliyetlerini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda milletvekillerine "çok uluslu şirketlerin ne kadar güvenilir" olduğu soruldu. Şirketlerin faaliyetlerini kolaylaştıran düzenlemeler bir sonraki sorunun konusudur.

		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Çok uluslu şirketler sizce ne kadar güvenilirdir?</i>	Çok güvenilir.				
	Güvenilir.	10	10,8	17,6	2,4
	Ne güvenilir Ne güvenilirmez.	43	46,2	51,0	40,5
	Güvenilmez.	28	30,1	21,6	40,5
	Hiç güvenilirmez.	12	12,9	9,8	16,7
	Total	93	100,0	100,0	100,0

Görüldüğü gibi her iki partide de çok uluslu şirketlerin güvenilirlik düzeyi oldukça düşüktür. AKP'li milletvekilleri %31,4 ve CHP'li milletvekilleri çok daha büyük oranda, %57,2, çok uluslu şirketleri güvenilirmez bulmaktadırlar. Bu yanıtlar bir önceki sorudaki yabancı sermaye girişinin faydalı bulunup bulunmaması ile birlikte analiz edildiğinde ikili bir değerlendirme yapılabilir. İlki, milletvekilleri soyut düzeydeki yabancı sermaye girişini desteklemekle birlikte, yabancı sermayenin pratikteki yansıması olan çok uluslu şirketlere henüz yeterince sıcak bakmamakta, teorik olarak benimsemekle birlikte küreselleşmenin güncel yaşamdaki görüntülerine yeterince hazır görünmemektedirler. İkincisi ise, milletvekilleri yabancı sermayeyi desteklemekle birlikte, soru Türkiye bağlamında sorulmamış olsa da, Türkiye'deki çok uluslu şirketlere yeterince güven duymamaktadırlar. Güvensizlik Türkiye'deki şirketlere yönelik ifade ediliyor olabilir. Her iki yorumda da özellikle CHP'li milletvekillerinde, çok uluslu şirketlere yönelik ciddi bir güvensizlik yaşanmakta olduğu söylenebilir. CHP'li milletvekillerin, AKP'lilerden çok faha fazla bir oranla çok uluslu şirketleri "küreselleşmenin en olumsuz yönü" olarak gördüklerine ilgili soruda değinilmiştir.

Çok uluslu şirketler daha rahat hareket edebilmek, farklı ulusal mevzuatların bağlayıcı hükümlerinden kurtulabilmek amacıyla, uyuşmazlık durumunda, faaliyette buldukları ülkelerin ulusal hukuklarının değil, daha çok etkin olabilecekleri ve daha yakından takip edebilecekleri uluslar arası hukukun uygulanmasını istemektedirler. Türkiye'de de Tahkim yasası ile ticari davalarda uyuşmazlıkların ulusal değil uluslar arası hukuka göre çözümlenmesi kabul edilmiş durumdadır. Meclisten geçmiş olmakla birlikte gerek küreselleşme ile gelen bir düzenleme olması ve gerekse ulusal yargının ve dolayısı ile ulusal egemenliğin sınırlandırılmasının somut bir göstergesi

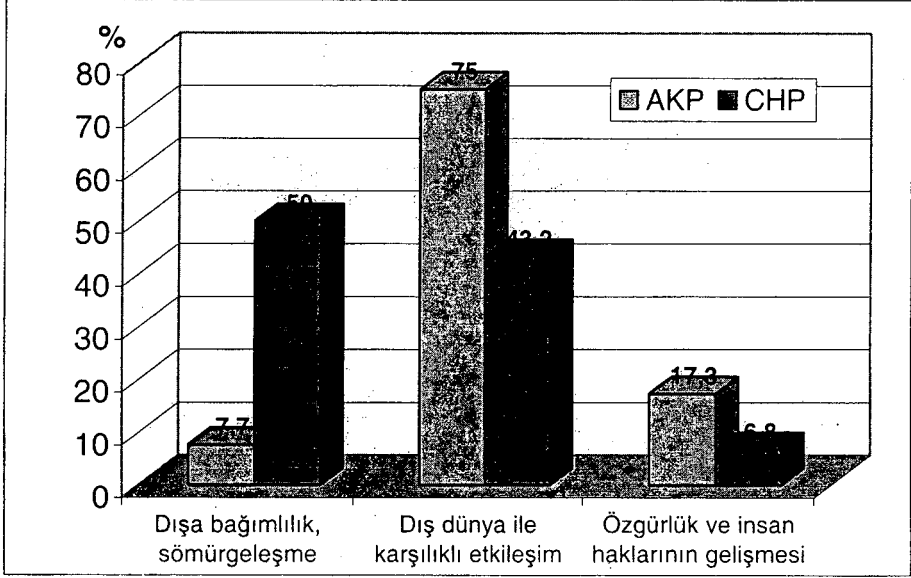
anlamına gelebilecek bu durumu nasıl değerlendirdiklerini gözlemleyebilmek açısından milletvekillerine “Türkiye’deki yabancı şirketlerin gerektiğinde uluslar arası hukuka göre yargılanması” ifadesine katılıp katılmadıkları soruldu.

<i>Aşağıdaki ifadeye katılırmısınız?</i>		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Türkiye’deki yabancı şirketler gerektiğinde uluslar arası hukuka göre yargılanmalıdır.</i>	Tamamen katılıyorum	7	7,2	5,6	9,3
	Katılıyorum	51	52,6	72,2	27,9
	Kararsız	5	5,2	3,7	7,0
	Katılmıyorum	28	28,9	16,7	44,2
	Kesinlikle katılmıyorum	6	6,2	1,9	11,6
	Total	97	100,0	100,0	100,0

AKP’li milletvekilleri yabancı şirketlerin gerektiğinde uluslar arası hukuka göre yargılanabilmelerine %77,8 gibi oldukça yüksek oranda destek verirlerken, bu destek CHP’lilerde %37,1 düzeyindedir. CHP’li milletvekillerin küreselleşmeye ilişkin %35,5 düzeylerindeki “olumlu” tutumları ile kıyaslandığında bu oran kendi içerisinde tutarlı görünmektedir.

Milletvekillerine son olarak “Türkiye için küreselleşmenin kendilerine ne ifade ettiği” soruldu. Örneklem kapsamındaki 99 milletvekilinden 96’sının yanıt verdiği bu soruya, katılımcıların, meclis genel dağılımına göre %60,4’ünün “dış dünya ile karşılıklı etkileşim” %27,1’inin “dışa bağımlılık ve sömürgeleşme” ve %12,5’inin de “özgürlük ve insan haklarının gelişmesi” biçiminde yanıt verdikleri gözlenmektedir. Meclis genel dağılımının partilere göre oranları ise aşağıdaki gibidir:

Küreselleşme sizce Türkiye için ne ifade eder? & partiniz

Küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği konusunda da görüldüğü gibi partiler arasında belirgin bir farklılaşma vardır. AKP'li milletvekilleri, ilk sırada, %75 gibi büyük bir oranla küreselleşmenin kendileri için dış dünya ile karşılıklı etkileşimi ifade ettiğini belirtirlerken, CHP'liler %50 oranında, ilk sırada, küreselleşmenin kendileri için "dışa bağımlılık, sömürgeleşme" anlamına geldiğini belirtmektedirler. AKP'li milletvekilleri ikinci sırada özgürlük ve insan haklarının gelişmesine işaret ederlerken, dışa bağımlılık ve sömürgeleşmeye ancak 3. sırada ve %7,7 oranında yer vermektedirler.

Küreselleşmeye ilişkin milletvekillerinin tutumlarını belirlemeyi amaçlayan sorunun farklı temellerdeki dağılımları da gösterebilmesi açısından uygun bir soru olduğu düşünülerek, geniş bir tablo halinde kendilerinin demografik dağılımlar temelinde küreselleşme tutumlarına yer verilmişti. "Türkiye için küreselleşme sizce ne ifade eder?" Sorusu da, benzer şekilde, daha somut düzeyde ve Türkiye pratiğinde, milletvekillerinin farklı dağılımlardaki yaklaşımlarını analiz etmeye elverişli bir görünmektedir. 96 katılımcının yanıt verdiği bu sorunun demografik temeldeki oransal dağılımları aşağıdaki gibidir:

“Türkiye için küreselleşme sizce ne ifade eder” sorusuna verilen yanıtların farklı temellerde oransal dağılımları

	Dışa bağımlılık sorumluluğu %	Dış dünya ile karşılıklı etkileşim %	Özgürlük ve insan haklarının gelişmesi	Total %
MESLEK				
Bürokrat/Kamu sektörü	20,0	66,7	13,3	100,0
Özel Sektör	25,7	57,1	17,1	100,0
Öğretim Üyesi, öğretmen, eğitimci	23,0	68,8	8,3	100,0
Avukat/Hukukçu	35,7	57,1	7,1	100,0
Doktor	22,0	66,7	11,1	100,0
EĞİTİM				
Ortaöğretim ve önlisans	46,2	46,2	7,7	100,0
Lisans	29,1	58,2	12,7	100,0
Master ve Doktora	41,8	70,6	17,6	100,0
Doktora Üstü	20,0	80,0	0,0	100,0
YAŞ				
35-44	14,5	66,7	19,0	100,0
45-54	14,7	53,1	12,2	100,0
55 ve üzeri	24,0	72,0	4,0	100,0
BİLİNEN DİLLER				
İngilizce	26,5	63,3	10,2	100,0
Almanca	40,0	50,0	10,0	100,0
Fransızca	50,0	50,0	0,0	100,0
Arapça	16,7	80,0	13,3	100,0
Kürtçe	12,5	81,3	6,4	100,0
KİMLİK				
Muhafazakar	12,0	68,0	20,0	100,0
Liberal	30,0	83,3	11,1	100,0
Sol	45,8	45,8	8,3	100,0
Kemalist	66,7	33,3	0,0	100,0
Muhafazakar Demokrat	0,0	84,6	15,4	100,0
BÖLGENİZ				
İç Anadolu	13,3	66,7	20,0	100,0
Ege	20,0	50,0	7,1	100,0
Marmara	29,4	58,8	11,8	100,0
Karadeniz	28,6	50,0	21,4	100,0

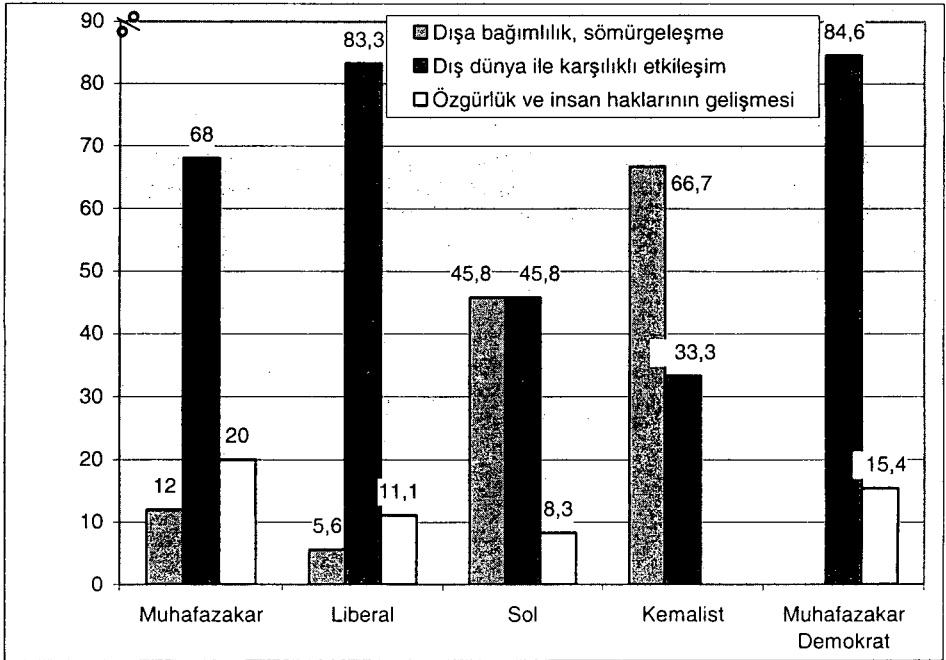
Akdeniz	21,3	71,4	100,0
Doğu Anadolu	22,3	63,6	100,0
Güneydoğu Anadolu	22,3	63,6	100,0

Milletvekillerinin diğer demografik dağılımlarına göre küreselleşmenin Türkiye için ne anlam ifade ettiğinin analizini başka çalışmalara bırakarak yukarıdaki tabloda belirgin bir biçimde öne çıkan eğitim, kimlik ve bilinen diller temelindeki oransal dağılımların analizlerine değinilebilir.

Eğitim düzeyi verilerine bakıldığında “dış dünya ile karşılıklı etkileşim” bağlamında, eğitim düzeyi arttıkça, küreselleşmenin “dış dünya ile karşılıklı etkileşim” olduğunu düşünen milletvekillerinin oranı da artmaktadır. Eğitim düzeyi ile “Dışa bağımlılık ve sömürgeleşme” olarak değerlendirme arasında ise kısmen tersine bir ilişki vardır denebilir.

Küreselleşmenin Türkiye için en ifade ettiğinin kimliklere göre dağılımında belirgin bir farklılaşma gözlenmektedir.

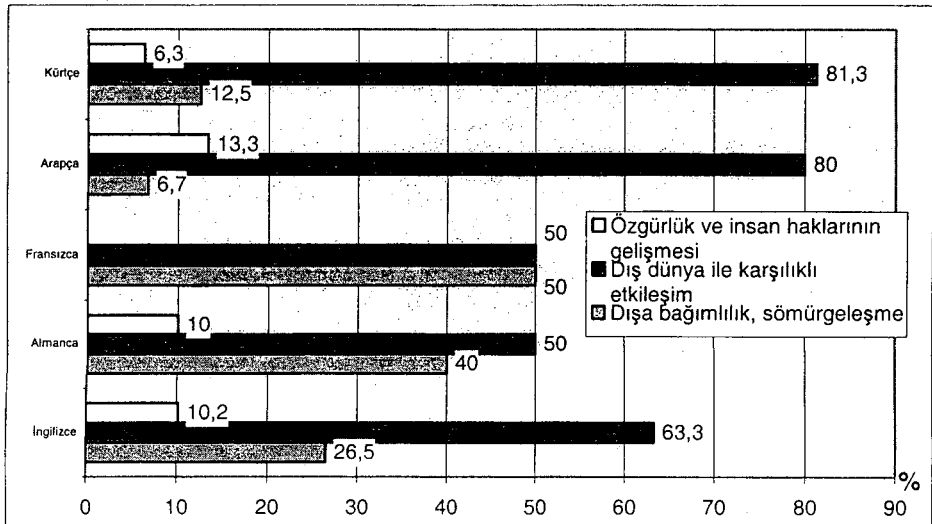
Küreselleşme Türkiye için sizce ne ifade eder? & Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Grafikten de izlenebileceği gibi, kendilerini muhafazakar demokrat ve liberal olarak tanımlayan milletvekilleri, %80'i aşan bir oranda küreselleşmenin Türkiye için dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğunu düşünmektedirler. "Muhafazakar" milletvekillerinde bu oran biraz daha düşük düzeydedir (%68). Küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşmenin bir ifadesi olduğu görüşü ise %66,7 oranı ile en fazla "Kemalist" milletvekillerince dile getirilmektedir. "Kemalist" milletvekillerince, ayrıca, küreselleşmenin Türkiye için özgürlük ve insan haklarının gelişmesi anlamına geldiği hiç düşünülmemektedir. Kendilerini "sol" olarak tanımlayan milletvekilleri ise küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşme ve dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu ifadelerini %45,8 oranı ile eşit düzeyde paylaşmaktadırlar. Görüldüğü gibi "muhafazakar demokrat" milletvekilleri muhafazakarlardan daha yüksek oranda küreselleşmenin Türkiye için dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğunu; "Kemalist" milletvekilleri ise, kendilerini "sol" olarak tanımlayan milletvekillerinden daha yüksek oranda küreselleşmenin dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olduğunu düşünmektedirler.

Bilinen diller ile küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği arasında bir ilişki olup olmadığına gelince; aşağıdaki veriler böyle bir ilişkinin gözlemlenebileceğini ifade etmektedir.

Küreselleşme Türkiye için sizce ne ifade eder? & Bildiğiniz diller

Farklı oranlarda olmakla birlikte, milletvekilleri, bildikleri diller temelinde, Türkiye için küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşüne ilk sırada yer vermektedirler. Bununla birlikte küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşü en fazla, %80'ler düzeyinde Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerce paylaşılmaktadır. Küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olduğu görüşü de en düşük desteği, diğer dilleri bilen milletvekilleri ile kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinden almaktadırlar. Fransızca, İngilizce ve Almanca gibi Batı dillerini bilen milletvekilleri ile kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça gibi doğu dillerini bilen milletvekillerinin Türkiye bağlamında küreselleşmenin dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olmadığını daha yüksek oranda ifade etmeleri ilginçtir. Kuşkusuz bu durumun, Türkiye'deki yaşanan iç gelişmelerden, siyasal ve toplumsal olaylardan ve siyasal sistemden bağımsız olarak değerlendirilmesi düşünülemez.

IV- SONUÇLAR VE GENEL DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada TBMM üyelerinin küreselleşmeye ilişkin yaklaşımları, genel küreselleşme tartışmalarını nasıl değerlendirdikleri ve Türkiye bağlamında küreselleşmenin kendileri için ne ifade ettiği araştırıldı.

Öncelikle söylenmesi gereken, kuramsal tartışmalarda olduğu gibi milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin tek bir tutum içerisinde olmadıkları, farklı küreselleşme yaklaşımlarının söz konusu olduğudur. Bu farklılaşma sadece küreselleşmeye ilişkin yaklaşımlarda söz konusu değil, küreselleşmenin farklı boyutlarına gösterilen tepkilerde de kendisini göstermektedir. Dolayısı ile Türk milletvekillerinin yaklaşımlarında da, Albrow ve O'Byrne, Yeates, Pieterse, ve Jenson'ın da işaret ettikleri biçimde, bir tek küreselleşmeden değil "küreselleşmeler"den bahsedilebilir.

Milletvekillerinin küreselleşmeye ilişkin genel yaklaşımları teorik tartışmalardaki gibi emperyalizmden evrenselliğe kadar geniş bir yelpaze içerisinde iken, milletvekillerinin yaklaşımları ile kuramsal tartışmaların fazlaca örtüşmediği söylenebilir. Kuramsal tartışmalarda ileri sürülen tezler arasında bir bağlantı söz konusudur. Örneğin Küreselleşmenin yeni ve farklı bir süreç olduğunu düşünenler genellikle ilgili sürecin tasarlanmış bir proje olmadığını da ileri sürerler. Milletvekillerinin ise küreselleşmeye ilişkin ileri sürülen tezleri birbirinden bağımsız olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Küreselleşmeye ilişkin daha negatif bir tutum içerisindeki CHP'li milletvekillerin yukarıdaki tezlere ilişkin yaklaşımlarını değerlendirmek gerekirse, yaklaşık %70'ler oranında "küreselleşmenin tasarlanmış bir proje" olduğunu ve %76,7 oranında "ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri arttırdığını" düşünürlerken, yine

yaklaşık %70 oranında “küreselleşmenin yeni ve farklı bir süreç” olduğunu da düşünmeleri ve “küreselleşme karşıtı eylemlerin desteklenmesine” sadece %43 oranında destek vermeleri ilginçtir.

AKP ve CHP arasındaki küreselleşmeye ilişkin yaklaşım farklılıklarına gelince, AKP’li milletvekilleri, emperyalizm boyutuna da işaret etmekle birlikte, daha çok, küreselleşmeyi “insanlığın ortak katkılarını içeren yeni bir süreç” olarak değerlendirme eğilimindedirler. CHP’li milletvekillerinde ise emperyalizm ve ekonomik boyut vurgusu çok daha öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım farkı küreselleşme karşısında gösterilen “tutum”lara da yansımakta, AKP’liler küreselleşmeyi genel olarak %53 oranında olumlu değerlendirirken CHP’liler %35,5 oranında olumlu değerlendirmektedirler.

Küreselleşmeye ilişkin AKP’li ve CHP’li milletvekillerin en fazla farklılaştığı alanlardan birisi, belki de en fazla farklılaştığı alan, “küreselleşmenin en olumsuz yönü” olarak belirttikleri alanlardır. AKP’liler küreselleşmenin en olumsuz yönü olarak %38,5 oranında “kültürel farklılıkları/millî değerleri ortadan kaldırması” olarak görürlerken CHP’liler kültürel farklılıkların ortadan kalkıyor olmasını sadece %5,6 oranında ve son sıralarda önemsemektedirler. Buna karşılık CHP’liler en olumsuz yönü olarak %36,5 ile tek kutuplu bir dünya, sömürgecilik ve emperyalizme işaret etmektedirler. CHP’lilerin küreselleşmenin ulusal devletleri olumsuz etkilediğine de önemli oranda işaret etmektedirler. İki parti, yabancı şirketlerin gerektiğinde, ulusal hukuka göre değil, uluslar arası hukuka göre yargılanabilmeleri konusunda da ayrışmakta, AKP’li milletvekilleri bu görüşe %77,8 gibi oldukça yüksek oranda destek verirlerken, CHP’liler %37,1 düzeyinde destek vermektedirler. Bu sonuçlardan hareketle, CHP’li milletvekillerin ulus-devlet alanında küreselleşme karşısında daha tutucu ya da muhafazakar bir tutum içerisinde oldukları, buna karşılık kültürel alanda ise AKP’li milletvekillerin daha muhafazakar bir yaklaşım sergiledikleri ifade edilebilir. Bir başka ifade ile, nedenleri başka bir araştırmanın konusu olmakla birlikte, AKP’lilerin siyasal alanda, küreselleşme bağlamında daha rahat oldukları buna karşılık kültürel alanda tutucu oldukları CHP’lilerin ise, kültürel alanda küreselleşme ile gelebilecek olumsuzluklar karşısında rahatsızlık duymadıkları ama ulus-devlete ilişkin kaygı duydukları belirtilebilir. Bu sonuçlar AKP’li milletvekillerin kültürel muhafazakarlıkları ve CHP’li milletvekillerin siyasal sisteme ilişkin muhafazakarlıkları ile izah edilebilir.

Küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği konusunda da partiler arasında belirgin bir farklılaşma görülmektedir. AKP’li milletvekilleri, ilk sırada, %75 gibi büyük bir oranla küreselleşmenin kendileri için dış dünya ile karşılıklı etkileşimi ifade ettiğini belirtirlerken, CHP’liler %50 oranında, ilk sırada, küreselleşmenin kendileri için “dışa bağımlılık, sömürgeleşme”

anlamına geldiğini belirtmektedirler. AKP'li milletvekilleri ikinci sırada özgürlük ve insan haklarının gelişmesine işaret ederlerken, dışa bağımlılık ve sömürgeleşmeye ancak 3. sırada ve %7,7 oranında yer vermektedirler.

Küreselleşmeye ilişkin gösterilen tutumların milletvekillerinin kendilerini tanımladıkları kimliklerine göre de farklılaşmaktadır. Küreselleşme karşısında Türk milletvekillerince en olumsuz tutum kendilerini “Kemalist” olarak tanımlayan milletvekillerince gösterilmektedir. “Kemalist” milletvekillerini sırası ile “sol” ve diğer milletvekilleri izlemektedir. Buna karşılık en olumlu tutum, sırası ile, muhafazakar demokrat, muhafazakar ve liberal milletvekillerince gösterilmektedir. Küreselleşmenin Türkiye için ifade ettiği anlam da milletvekillerinin kimliklerine göre değişmektedir. Kendilerini muhafazakar demokrat ve liberal olarak tanımlayan milletvekilleri, %80'i aşan bir oranda küreselleşmenin Türkiye için “dış dünya ile karşılıklı etkileşim” olduğunu düşünürlerken “Muhafazakar” milletvekillerinde bu oran %68 düzeyindedir. Küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşmenin bir ifadesi olduğu görüşü ise %66,7 oranı ile en fazla “Kemalist” milletvekillerince dile getirilmektedir. “Kemalist” milletvekillerince, ayrıca, küreselleşmenin Türkiye için “özgürlük ve insan haklarının gelişmesi anlamına geldiği” hiç düşünülmemektedir. Kendilerini “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri ise küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşme ve dışa dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu ifadelerini %45,8 oranı ile eşit düzeyde paylaşmaktadırlar. Görüldüğü gibi, “muhafazakar demokrat” milletvekilleri “muhafazakarlardan” ve kendilerini “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri “Kemalist” milletvekillerinden, genel küreselleşme ve Türkiye bağlamında daha olumlu düşünmektedirler.

Araştırma sırasında ortaya çıkan bir başka bulgu da, AKP içerisinde, kendilerini muhafazakar ve muhafazakar-demokrat olarak tanımlayan milletvekilleri arasındaki ayrışmadır. Muhafazakar demokrat milletvekilleri muhafazakar milletvekillerine göre küreselleşme karşısında daha açık bir tutum sergilemektedirler. Hatta muhafazakar demokrat milletvekillerinin kendilerini liberal olarak tanımlayan milletvekillerinden genel olarak küreselleşme karşısında daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir.

Genel küreselleşme tartışmalarında fazlaca belirgin olmamakla birlikte, küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği konusunda, milletvekillerinin bildikleri dillere göre farklılaştıkları dikkat çekmektedir. Farklı oranlarda olmakla birlikte, milletvekilleri, bildikleri diller temelinde, Türkiye için küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşüne ilk sırada yer vermektedirler. Bununla birlikte küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşü en fazla, %80'ler düzeyinde Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerince paylaşılmaktadır. Küreselleşmenin Türkiye için dışa

bağımlılık ve sömürgeleşme olduğu görüşü de en düşük desteği, diğer dilleri bilen milletvekilleri ile kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinden almaktadırlar. Fransızca, İngilizce ve Almanca gibi Batı dillerini bilen milletvekilleri ile kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça gibi doğu dillerini bilen milletvekillerinin Türkiye bağlamında küreselleşmenin dışı bağımlılık ve sömürgeleşme olmadığını daha yüksek oranda ifade etmeleri ilginçtir. Kuşkusuz bu durumun, Türkiye'deki yaşanan iç gelişmelerden, siyasal ve toplumsal olaylardan ve siyasal sistemden bağımsız olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Son olarak, bu çalışmanın araştırma konusu Türk milletvekillerinin genel küreselleşme yaklaşımları, tutumları ve algılamaları olmakla birlikte, gerek AKP ve CHP olarak partisel bazda ve gerekse, bilinen diller ve tanımlanan kimlikler temelinde milletvekillerinin küreselleşme bağlamında daha çok siyasal ve kültürel alanlarda birbirlerinden farklılaştıkları, küreselleşmeye ilişkin genel tanımlamalar, ileri sürülen tezler ve kuramlardan daha çok, Türkiye pratiğinden hareketle ulus-devlet, ulusal yargı, milli değerler gibi siyasal ve kültürel alana ilişkin konularda ayrıştıkları söylenebilir. Milletvekillerinin küreselleşme bağlamında siyasal ve kültürel tartışmaları nasıl değerlendirdikleri ise, bir başka çalışmanın konusudur.

Kaynakça

- ALBROW, Martin/O'BYRNE, Darren (2000), "Rethinking State and Citizenship under Globalized Conditions," GOVERDE, Henri (ed.), *Global and European Policy? Organizations, Policies, Contexts* (Burlington: Singapore, Sydney: Ashgate).
- ANDERSON, P. (1988), *Gramsci, Hegemony, Doğu/Batı Sorunu ve Strate* (İstanbul: Alan yayıncılık) (Çev.: Tarık Günersel).
- ANNAN, K. (2002), "Interview on Global Poverty," *KTWU Televizyonu* (ABD) 12/3/2002, Saat: 23.00.
- BARRETT, M. (1996), *Marx'tan Foucault'ya İdeoloji* (İstanbul: Sarmal Yayınevi) (Çev.: Ahmet Fethi).
- BELL, S. (1997), "Globalization, Neoliberalism And The Transformation Of The Australian State," *Australian Journal Of Political Science* (Sayı: 32).
- BERLUER, J. (1997), "Culture and Democracy revisited in the Global Information Society: Summary of a Position Paper," BERLUER, Jacques/WHITEHOUSE, Diane (eds.), *The Ethical Global Society* (London, New York, Tokyo: Chapman&Hall).
- BUTTIGIEG, Joseph A. (1995), "Gramsci on Civil Society," *Boundary, Fall*.
- BÜLBÜL, K. (2004), *Küreselleşme, Kültür ve Siyaset: Türk Düşünsel ve Siyasal Yaşamında Küreselleşme yaklaşımları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi: A.Ü. SBE).
- DELANTY, G. (2000), *Citizenship in a Global Age: Society, Culture, Politics* (Buckingham/Philadelphia: Open University Press).
- DERRIDA, J. (1999), "Yapı Bozum, Etik, Politika İnsan Hakları ve İstanbul Üzerine Jacques Derrida ile Soyleşi," *Cogito, Söyleşiyi yapan: Ferda Keskin*, S. 21.

- DİRLİK, A. (2003), "Reconfiguring Modernity: From Modernization to Globalization," <http://www.sidint.org/programmes/politicsplace/politicsDirlik> (Erişim Tarihi: 14/10/2003).
- FUKUYAMA, F. (2001), "Economic Globalization and Culture-A Discussion with Dr. Francis Fukuyama," <http://www.ml.com/woml/forum/global.htm> (Erişim tarihi: 28/01/2001).
- GIDDENS, A. (2000), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?* (İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım) (Çev:Osman Akinhay).
- GOVERDE, H. (ed), (2000), *Global and European Politiy? Organizations, Policies, Contexts, Aldersot* (Sydney: Ashgate).
- HARVEY, D. (1989), *The Condition of Postmodernity* (Oxford: Basil Blackwell).
- HAY, Colin/MARSH, David, (2000), "Introduction: Demystifying Globalization," HAY, Colin/MARSH, David (eds.), *Demystifying Globalization* (London, New York: Macmillan Press/UK, ST. Martin's Press/Usa).
- HELD, David/MCGREW, Anthony/GOLDBLATT, David/PERRATON, Jonathan (1999), *Global Transformations, Politics, Economics and Culture* (Stanford: Stanford University Press).
- HIRST, Paul/THAMPSON Graham (1998), *Küreselleşme Sorgulanıyor* (Ankara: Dost Kitabevi) (Çev: Çağla Erdem ve Elif Yücel).
- HUTTON, Will/GIDDENS, Anthony, (2000), "Anthony Giddens and Will Hutton in Conversation," GIDDENS, Anthony/HUTTON, Will (eds.), *Global Capitalism* (New York: The New Press).
- JENSON, Jane/Santos/BOAVENTURA de Sausa (eds.), (2000), *Globalizing Institutions, Case Studies in Regulation and Innovation* (Burlington and Sydney: Ashgate Publishing Limited).
- JONES, C. (1996), "Hegemony," MCLEAN, Lain (ed), *Oxford Concise Dictionary of Politics* (Oxford, New York: Oxford University Press).
- KEOHANE, Robert O./NYE, Joseph S. (2000), "Realism and Complex Interdependence," LECHNER Frank J./BOLÍ John (eds.), *The Globalization Reader* (Malden, Oxford: Blackwell Publishers).
- LUGHOD, J. (1998), "Küreselleşme Üzerine Tartışmalarda Gevazeliğin Ötesine Geçmek," KING Anthony (Der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi* (Ankara: Bilim ve Sanat yayınları) (Çev.: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal).
- MARSHALL, G. (Ed.), (1994), "Hegemony", *The Concise Oxford Dictionary of Sociology* (Oxford, New York: Oxford University Press).
- MARX, Karl/ENGELS, Friedrich (1955), *The Communist Manifesto*, SAMUEL, H. Beer (ed.) (Illinois: Harlan Davidson, Inc.).
- MCGREW, A. (1992), "A Global Society?," HALL, Stuart/HELD, David/ MCGREW, T. (eds.), *Modernity and its Futures* (Cambridge: Polity Press).
- MCLUHAN, M. (1964), *Understanding Media, The Extensions of Man*, <http://heim.ifi.uio.no/~gisle/overload/mcluhan/um.html> (Erişim tarihi: 15/10/2003).
- NYANG, S. (2002), "Globalleşmenin Kavramsallaştırılması," *Globalleşme Bir Aldatmaca mı?* (İstanbul: İnkılab Yayınları) (Çev.: Havva Karakuş-Keleş).
- PIETERSE, Jan N. (1995), "Globalization as Hybridization," FEATHERSTONE, Mike/LASH, Scott/ROBERTSON, Roland (eds.), *Global Modernities* (London, New Delhi, Thousand Oaks: Sage Publications).
- ROBERTS, John (1999), *World Citizenship and Mundialism- A Guide to the Building of a World Community* (London, Westpart, Connecticut: Praeger).
- SCHOLTE, Jan A. (2000), *Globalization, a Critical Introduction* (NY: St. Martin's Press).

- SHILS, E. (1975), *Center and Periphery Essays in Macrosociology* (Chicago and London: Chicago University Press).
- SKINNER, G. (1996), "Gramsci," MCLEAN, Lain (ed), *Oxford Concise Dictionary of Politics* (Oxford, New York: Oxford University Press).
- STEGER, Manfred B. (2002), *Globalism, The Market Ideology* (Lanham, Boulder, New York, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers Inc.).
- TBMM (2005), www.tbmm.gov.tr (Erişim tarihi: 19/9/2005).
- TOMLINSON, J. (1999), *Globalization and Culture* (Chicago: The University of Chicago Press).
- URTMETZER, Peter R. (1999), *Globalization and Canadian Society: Rhetoric and Reality* (Doktora Tezi, The Faculty of Graduate Studies, Department of Anthropology and Sociology, The University of British Columbia).
- ÜŞÜR, Serpil S. (1997), *İdeoloji Serüveni, Yanlış Bilinç ve Hegemonya'dan Söyleme* (Ankara: İmge Kitabevi).
- WATERS, M. (1995), *Globalization* (London and New York: Routledge).
- WISEMAN, J. (1998), *Global Nation? Australia and the Politics of Globalization* (Cambridge: Cambridge University Press).
- YEATES, N. (2001), *Globalization & Social Policy* (London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publication).